

AN DAONLATHAS A CHUR CHUN CINN AGUS TOGHCHÁIN A BHREATHNÚ

Is tosaíocht de chuid an Aontais Eorpaigh an daonlathas a chur chun cinn ar fud na cruinne. Is é an daonlathas an t-aon chóras rialaithe fós inar féidir le daoine a gcearta daonna a bhaint amach ina n-iomláine, agus is toisc chinntitheach é ó thaobh na forbartha agus cobhsaíocht fhadtéarmach de. Mar an t-aon institiúid de chuid AE a thoghtar go díreach, tá tiomantas ar leith ag Parlaimint na hEorpa do chur chun cinn an daonlathais.

AN BUNÚS DLÍ

- Airteagail 2 agus 21 den Chonradh ar an Aontas Eorpach (CAE);
- Airteagal 205 den Chonradh ar Fheidhmiú an Aontais Eorpaigh (CFAE).

CÚLRA

Le cur chuige an Aontais Eorpaigh maidir leis an daonlathas, comhlánaítear an obair a dhéanann sé maidir le cearta an duine.

In 2009, ghlac an Chomhairle conclúidí maidir le Gníomhaíocht Tacaíochta don Daonlathas i gCaidreamh Seachtrach AE agus Clár Gníomhaíochta AE lenar bhain, inar leagadh amach creatlach do straitéis nua chun tacú leis an daonlathas trí chur chuige tírshonrach, níos mó comhleanúnachais agus na geallsealbhóirí go léir a bheith rannpháirteach ann. Príomhshruthaíodh an daonlathas agus cearta an duine ar fud na réimsí beartais go léir. Ina dhiaidh sin, sa Chlár Oibre don Athrú ón gCoimisiún in 2011, tarraingíodh aird ar an tábhacht a bhaineann le tacaíocht a thabhairt do chearta an duine, don daonlathas agus don dea-rialú laistigh de bheartas forbartha an Aontais.

Tar éis imeachtaí Éirí Amach na nArabach in 2011, nuashonraigh AE Beartas Comharsanachta na hEorpa chun cur chuige ‘tuilleann breis tuilleadh’ a ghlacadh, ina gceanglaítear tacaíocht leis an aistriú chuig an daonlathas agus leis an ‘daonlathas domhain’. Tairgeadh dreasachtaí — lena n-áirítear comhtháthú eacnamaíoch níos doimhne, cúnamh airgeadais níos mó, soghluaisteacht níos fearr do dhaoine agus rochtain ar mhargadh inmheánach AE — do na tíortha sin a bhí toilteanach athchóirithe polaitiúla a dhéanamh.

Athdhearbháíodh tiomantas AE do dhlús a chur faoina iarrachtaí an daonlathas a chur chun cinn i gCreat Straitéiseach agus Plean Gníomhaíochta AE maidir le Cearta an Duine agus maidir leis an Daonlathas a ghlac an Chomhairle Gnóthaí Eachtracha in 2012. Sa Phlean Gníomhaíochta, bhí plean i gcomhair obair leantach níos córasaí i

ndiaidh tuarascálacha ó mhisin breathnóireachta toghcháin AE (EOManna), ionas go dtacófar leis an timthriall toghcháin ina hiomláine. Leis an bPlean Gníomhaíochta nua do thréimhse 2015-2019, a glacadh i mí Iúil 2015, díritear ar thacaíocht don daonlathas a phríomhshruthú thar roinnt cuspóirí.

Leag an Chomhairle béim ar ról na sochaí sibhialta ina conclúidí dar teideal 'Fréamhacha an daonlathais agus na forbartha inbhuanaithe: Rannpháirtíocht na hEorpa leis an tsochaí shibhialta i gcaidrimh sheachtracha'.

IONSTRAIMÍ AIRGEADAIS

Is é príomhchúram na hIonstraime Eorpaí i gcomhair Daonlathais agus Chearta an Duine (EIDHR) tacú le cearta an duine, le hathchóiriú daonlathach agus le rannpháirtíocht agus ionadaíocht pholaitiúil. Dearadh EIDHR go sonrach i gcomhair na spriocanna sin agus maoinítear leis tionscadail, cláir agus EOManna AE, agus bronntar deontais leis ar eagraíochtaí de chuid na sochaí sibhialta, ar eagraíochtaí neamhrialtasacha agus ar chosantóirí chearta an duine.

Leis an Ionstraim Eorpach um Chomharsanacht (ENI) cuirtear cúnamh airgeadais ar fáil le haghaidh an smacht reachta, idirphlé polaitiúil agus athchóirithe polaitiúla, an daonlathú, iolrachas sna meáin agus breathnóireacht toghcháin a chur chun cinn.

Tá gníomhaithe ón tsochaí shibhialta i gcomharsanacht theas agus thoir an Aontais incháilithe do chistiúchán ón tSaoráid Chomharsanachta um Shochaí Shibhialta le haghaidh tionscadal, líonraí, oiliúna agus malartuithe dea-chleachtais.

Tugtar tacaíocht airgeadais freisin, leis an Ionstraim Airgeadais le haghaidh Comhar um Fhorbairt (DCI). Cé gurb é príomhchuspóir DCI an bhochtaineacht a dhíothú, tá sé mar aidhm leis freisin an daonlathas a dhaingniú agus tacaíocht a thabhairt dó i dtíortha i mbéal forbartha.

Is féidir úsáid a bhaint as Ionstraim AE lena gcuirtear le Cobhsaíocht agus le Síocháin (IcSP) i roinnt cúinsí chun tacú le hinstiúidí daonlathacha agus leis an tsochaí shibhialta.

Leis an gCiste Eorpach Forbraíochta (EDF) — a oibríonn lasmuigh de bhuiséad AE ach a mbainistíonn Coimisiún AE é — maoinítear comhar le tíortha san Afraic, i Muir Chairib agus san Aigéin Chiúin. Mar a dhéantar le DCI, díritear le EDF ar dhíothú na bochtaineachta, ach úsáidtear é freisin chun rannchuidiú le daingniú an daonlathais, an smachta reachta agus an rialaithe mhaith agus le tacaíocht lena n-aghaidh.

In 2012, bunaíodh an Dearlaic Eorpach i gcomhair Daonlathais (EED). Oibríonn EED ar bhonn neamhspleách mar fhondúireacht dlí phríobháideach agus tá sé mar aidhm leis tacú le gníomhaithe polaitiúla agus gníomhaithe ón tsochaí shibhialta a bhíonn ag dréim le hathrú daonlathach trí chúnamh airgeadais saincheaptha a chur ar fáil ar bhealach tapa, solúbtha agus neamh-mhaorlathach, agus é dírithe ar chomharsanachtaí thoir agus theas an Aontais. Ar chomhaltaí a bhoird rialaithe tá ionadaithe ó Bhallstáit agus instiúidí AE, lena n-áirítear suas le naonúr Feisirí Eorpacha, chomh maith le saineolaithe eile.

RÓL PHARLAIMINT NA HEORPA

Tá Parlaimint na hEorpa, arb í an t-aon institiúid Eorpach a dtoghann saoránaigh an Aontais go díreach í, tiomanta go mór do chórais dhaonlathacha inbhuanaithe a chur chun cinn ar fud an domhain. Tá aird tarraingthe aici ar an tiomantas sin i roinnt rún agus tá réimse uirlisí forbartha aici ar mhaithe le páirt éifeachtach a ghlacadh sa [tacaíocht don daonlathas domhanda](#).

Bíonn an Pharlaimint i mbun gníomhaíochtaí breathnóireachta toghcháin go leanúnach, agus í ag obair chun dlisteanacht próiseas toghcháin náisiúnta a neartú agus muinín an phobail i gcosaint toghchán agus chearta an duine a mhéadú. Cuireann sí roinnt toscaireachtaí parlaiminteacha chun breathnóireacht a dhéanamh ar thoghcháin nó ar reifrinn i dtríú tíortha gach bliain. Féadfaidh an Pharlaimint a chinneadh na toscaireachtaí sin d'Fheisirí Eorpacha a chur ar choinníoll gur toghcháin náisiúnta atá ann, go bhfuil cuireadh faighte ag AE nó ag Parlaimint na hEorpa ó na húdaráis náisiúnta, agus go bhfuil misean fadtéarmach ann. Comhtháthaítear toscaireachtaí parlaiminteacha i gcónaí in EOManna AE nó i misin fhadtéarmacha Oifig um Institiúidí Daonlathacha agus um Chearta an Duine (ODIHR) na hEagraíochta um Shlándaíl agus Comhar san Eoraip (OSCE). Téitear i gcomhairle le Parlaimint na hEorpa maidir le roghnú agus pleanáil [EOManna AE](#) agus maidir leis an obair leantach ina ndiaidh.

Déanann EOManna fadtéarmacha measúnú, ní hamháin ar imeachtaí ar lá an toghcháin ach ar an bpróiseas toghcháin ina iomláine chomh maith, chun staid na forbartha daonlathaí a thomhas i dtír ar leith ag am ar leith. Go hiondúil, cuireann breathnóirí fadtéarmacha tús leis an mbreathnóireacht dhá mhí roimh na toghcháin agus leanann siad an próiseas toghcháin ina iomláine go dtí fógairt na dtorthaí oifigiúla agus an nós imeachta achomhairc. Déanann breathnóirí gearrthéarmacha faireachán ar an lá vótála agus ar theailí na vótaí. Is iondúil gur Feisire Eorpach an príomhbhreathnóir a bhíonn i gceannas ar EOM AE.

Chun cur chuige cuimsitheach maidir le tacaíocht don daonlathas a áirithiú, ceanglaíonn an Pharlaimint breathnóireacht toghcháin le gníomhaíochtaí comhlántacha lena n-áirítear obair leantach iarthoghcháin, gníomhaíochtaí ar son chearta an duine, agus tograí chun tacú le hobair parlaiminteach. Cuidíonn Parlaimint na hEorpa le parlaimintí lasmuigh de theorainneacha AE chun a n-acmhainneacht institiúideach a neartú trí chomhdhálacha agus seimineáir, comhchláir oiliúna agus cuairteanna staidéir do chomhaltaí agus d'oifigigh, chomh maith le comhaltachtaí do bhaill foirne parlaimintí tríú tíortha. Díritear go speisialta ar thíortha is iarrthóirí nó is iarrthóirí ionchasacha in Oirdheisceart na hEorpa. Cuireann an Pharlaimint tacaíocht agus saineolas ar fáil chomh maith i réimse na hidirghabhála agus an idirphlé, trí ghníomhaíochtaí spriocdhírthe le parlaimintí comhpháirteacha agus imeachtaí idirnáisiúnta atá dírite ar idirghabháil agus ar choinbhleachtaí a chosc.

Tugann an Grúpa Tacaíochta Daonlathais agus Comhordaithe Toghchán (DEG) treoir pholaitiúil i gcomhair ghníomhaíochtaí difriúla na Parlaiminte. Tá 15 Fheisire Eorpacha sa ghrúpa agus tá cathaoirligh an Choiste um Ghnóthaí Eachtracha agus an Choiste um Fhorbairt sa Pharlaimint ina gcomhchathaoirligh air.

Marika Lerch
04/2019

